

БЪЛГАРИЯ – 2006 КОНСУЛТАЦИОННИ ПРЕГОВОРИ ПО ЧЛЕН IV

Заключителни бележки

Май 2006

Общ преглед

1. **Макроикономическите показатели на България през последните години са добри.** Налице е силен растеж, подкрепян от бърз ръст на инвестициите и спад на безработицата. Това развитие се обезпечава от силната и стабилна рамка на макроикономическата политика, фокусирана около паричния съвет и строгата фискална политика. Инфлацията е умерена, но неотдавна отбеляза ръст, най-вече поради временни фактори, но също и в резултат от натиска на търсенето. Натискът върху заплатите остана под контрол.
2. **Външната уязвимост, обаче, нарасна.** Доверието, подхранвано от добрите икономически показатели на България и очакванията за конвергенция с Европейския съюз намериха отражение в силния ръст на вътрешното търсене, подхранвано от банковото кредитиране и входящите инвестиционни потоци от чужбина. Породеният от това ръст на вноса доведе до тежко влошаване на дефицита по текущата сметка на платежния баланс на България, въпреки че индикациите за възстановяването на износа и здравословната конкурентоспособност са успокоителни. След дълги години на спад и въпреки значителното намаляване на държавния дълг, съотношението на брутния външен дълг започна да се покачва отново и остава на високо ниво.
3. **Властите прилагат разумна макроикономическа политика за ограничаване на тази уязвимост.** Значителните фискални излишъци осигуряват облекчаване на силното търсене от страна на частния сектор. Тъй като в условията на паричен съвет няма на свое разположение традиционните инструменти на паричната политика, централната банка значително затегна наредбите за банков надзор и въведе мерки за административен контрол върху нарастването на банковото кредитиране за да се справи с надзорните и макроикономическите рискове, произтичащи от кредитната експанзия. На структурния фронт, инициативи, като например реформата на бизнес регистъра и започването на работата на Националната агенция по приходите ще спомогнат за подобряването на бизнес средата.
4. **Присъединяването към ЕС открива огромни възможности пред България, но също така изисква адаптиране на политиката.** Хармонизацията на българското законодателство и практики със стандартите на Европейския съюз осигурява широкообхватни изгоди за икономиката, както и подобреният достъп до пазарите на ЕС. България ще се ползва и от значителното финансиране от ЕС по проекти. Последните могат значително да допринесат за производствения капацитет на страната, но само ако бъдат внимателно планирани и правилно управлявани, което ще изисква значително усъвършенстване на административния капацитет. Финансовите потоци от ЕС и загубите на приходи, свързани с присъединяването, също ще усложнят

фискалната политика, тъй като ще увеличат натиска на търсенето и с това ще наложат нуждата от компенсиращи спестявания, за да се поддържа ограничителния подход към бюджета.

5. Плановите на властите да запазят паричния съвет със сегашния паритетен курс на лева към еврото до въвеждането на еврото остават в сила. Влизането във Валутния механизъм II, обаче, няма да намали нуждата паричният съвет да бъде поддържан от разумни макроикономически политики, строг надзор върху финансовия сектор и структурни реформи. Тъй като въвеждането на еврото вероятно ще намали външната уязвимост, а също и ще ускори процеса на интеграция в ЕС, и тъй като левът вече е фиксиран здраво към еврото, България ще има единствено полза от влизането в Икономическия и паричен съюз на първата възможна дата.

Макроикономически перспективи

6. Прогнозира се доброто макроикономическо изпълнение да продължи и през следващите години, като се приема, че ще се прилага силна политика. Прогнозира се растежът да се ускори слабо до около 6 процента годишно в средносрочен план, с разрастването на капацитета чрез финансираните от ЕС инвестиционни проекти. Очаква се инфлацията да спадне значително през следващите две години и да остане средно на един или два процента над нивата в еврозоната в средносрочен план с продължаване на процеса на номинална конвергенция към ЕС. Дефицитът по текущата сметка на платежния баланс се прогнозира да остане висок, но с тенденция на бавен спад, като местното търсене и нарастването на вноса забавят темпа си, а нарастването на износа се ускори. Тези прогнози предполагат да продължи прилагането на предпазлива макроикономическа политика и непоколебимо осъществяване на структурни реформи за подобряване на бизнес средата. Ако тези условия не бъдат осигурени, се очакват не толкова благоприятни перспективи.

Средносрочна фискална стратегия

7. Като се има пред вид, че външната уязвимост е вероятно постепенно да отпада с бавни темпове в близките години, налице е възможност само за постепенно отслабване на фискалната позиция. Ангажиментът на правителството за поддържане на положително фискално салдо от най-малко 3 процента от БВП през 2006 г. е подходящ. Спадът на фискалния излишък през 2007 г. и след това трябва стриктно да се ограничава, като се идентифицират компенсиращи спестявания от разходите и замяна за компенсиране на ефекта от свързаните с ЕС парични потоци върху бюджета. В тази връзка, бюджетът трябва да се стреми да постигне излишък от около 2 процента от БВП през 2007 г. Предложението на правителството за намаляване на ставките на преките данъци трябва да изчака ясно доказателство, че то може да си позволи такова намаление.

8. Данъчната политика и администрация трябва да се концентрират върху намаляване на изкривяването вследствие от, и на стимулите за опериране в

рамките на, сивата икономика. Въпреки значителното намаляване на ставките на социалноосигурителните вноски през 2006 г., облагането на труда остава много високо и с тенденция да обезсърчава инвестициите и да насърчава фирмите да държат работната ръка в рамките на скритата икономика. По този начин, дотолкова доколкото има възможност за допълнително намаляване на данъците, то трябва да бъде насочено към данъците, удържани при източника по ведомостите за възнаграждение. Все още има големи възможности за усъвършенстване на данъчната администрация, особено като се осигури събирането на данъците и социално-осигурителните вноски да бъдат напълно интегрирани в рамките на Националната агенция по приходите максимално бързо.

9. **България трябва да върви напред към стандарти за фискална прозрачност, съответстващи на бъдещия ѝ статут на държава-членка на ЕС.** Практиката за залагане на по-ниски приходи в бюджета води до изкривяване на решенията относно разходите и подкопава парламентарния контрол върху дейността на правителството. Необходимо е усъвършенстване на процедурите за обществените поръчки и управлението на разходите, особено в светлината на предстоящото нарастване на финансирането по проекти от страна на ЕС. Също така, ще бъде важно да се засили вътрешният контрол и да се усъвършенстват счетоводната отчетност, одитът и отчитането на изпълнението на бюджета.

Стабилност на финансовата система

10. **Банковата система е добре капитализирана и печеливша.** Налице са, обаче, вътрешно-присъщи рискове в средата на бързо нарастване на кредитите и надзорните институции трябва да следят внимателно развитието на необслужваните заеми, като същевременно осигуряват адекватност на рамките за управление на рисковете в банките. Кредитните лимити, въведени от БНБ с подкрепата на МВФ, спомогнаха за намаляване на прекомерния ръст на банковото кредитиране. Тяхната ефективност, обаче, спадна с течение на времето, тъй като банките разработиха все повече средства за заобикалянето им. Планът на БНБ за постепенно отпадане на административните мерки по отношение на кредитите е правилен. Въпреки това, ще бъде важно да се поддържа строга надзорна рамка.

11. **Застрахователният и пенсионен сектори бележат бърз растеж и изискват строг надзор.** Паралелно на мисията по Член IV, МВФ осигури техническа помощ за застрахователния надзорник за допълнително засилване на капацитета на Комисията за финансов надзор. Въпреки че системният риск, генериран от небанковия финансов сектор остава малък на този етап, може да са налице рискове за репутацията на по-широкия финансов сектор.

Приоритети на структурната реформа

12. **Необходимо е възобновяване на структурните реформи, за да се подобрят средносрочните перспективи за растеж и за да се подпомогне справянето с**

уязвимостта към външни фактори. Една по-гъвкава и динамична икономика ще доведе до по-силен растеж и по-добро изпълнение на износа и ще бъде по-издръжлива на сътресения. След период на дълбоко реструктуриране през годините след въвеждането на паричния съвет, обаче, с течение на времето темпът на икономическото реструктуриране се забави. Въпреки че законодателната рамка се засили в редица области, реализацията в реални условия остава слабото звено. Изисква се един по-силен ангажимент към структурната реформа, ако България трябва да реализира амбициите си за по-бързо приближаване на жизнения стандарт до нивата на ЕС и да има гъвкавостта успешно да функционира в рамките на паричния съюз. Конкретните области, които изискват внимание обхващат:

- Усилията за подобряване на бизнес средата и за насърчаване на чуждестранните и местните инвестиции трябва да бъдат повишени. Съдебната система все още не дава необходимите стандарти за правна сигурност, бремето на регулирането остава тежко и публичната администрация остава бавна и неотзивчива към нуждите на фирмите. Също така, приключването на реформата за регистрация на фирмите и подобряването на данъчната администрация, разрешителните и регулаторните режими трябва да бъдат рационализирани, процедурите за прилагане на договорите и фалитите трябва да бъдат опростени и институционалната инфраструктура за привличане на чуждестранни инвеститори трябва да бъде засилена.
- Много приватизационни и концесионни договорености стигнаха до задънена улица в продължителни съдебни производства. Правителството трябва да стъпи на основите на продажбата на ТЕЦ „Варна”, за да възстанови началната скорост в тази област.
- Обществената инфраструктура трябва да бъде модернизирана и реновирана. Финансирането на проекти от ЕС ще спомогне за преместването на приоритетите на обществените разходи по посока на капиталовите разходи.
- Неблагоприятните демографски тенденции в България поставят акцент върху нуждата да се увеличи участието на пазара на труда. Програмите за социално подпомагане, включително за отпуск по болест се нуждаят от внимателен преглед, за да се гарантира, че възпиращите фактори пред дейностите на пазара на труда ще бъдат минимизирани. Освобождаването на излишен персонал от държавния сектор ще допринесе за подобро предлагане на работна ръка в частния сектор. Правителството трябва да работи със своите социални партньори, за да подобри гъвкавостта на пазара на труда. Правителството трябва да се въздържа от намеса в преговорите за определяне на заплатите, които е най-добре да се провеждат между работодателите и работниците и служителите на фирмено равнище.
- Обръщането на тенденцията към влошаване на образователните стандарти в България ще бъде от критична важност за дългосрочния успех на икономиката.

Рязкото намаляване на населението в училищна възраст трябва да се отрази в консолидацията на училищата и съкращаването на персонала, като икономииите бъдат насочени към по-добро качество на преподаването, материалите и оборудването. Здравните бюджети ще бъдат подложени на все по-голям натиск от увеличаването на разходите и застаряващото население, засилвайки необходимостта подкрепата за реформите на финансирането на здравеопазването да се гарантира посредством твърди бюджетни ограничения на болнично ниво. Правителството трябва да изгради политически консенсус по отношение на плановете си за консолидация на болниците, която ще даде възможност за много по-висок стандарт на здравеопазването, предоставяно за населението. Помощта на Световната банка при разработването на програмите за реформите, както в образованието, така и в здравеопазването ще бъде ценна.

- Налице са доказателства, че тенденцията на намаляване на корупцията, отчитана от края на 1990-те години е приключила. Прилагането на антикорупционната стратегия на правителството не успява да постигне целите си. Усъвършенстването на процедурите за обществените поръчки ще помогне в това отношение, както и законодателните инициативи, като например новия закон за безмитната търговия. Но резултатите от борбата с корупцията ще зависят в крайна сметка от политическата воля на правителството, парламента и други институции.